

Պ Ա Յ Մ Ա Ն Դ			
Է. Պալադ	հմր.	Տարեկան	180 ղլ Արծաթ
„	„	Վեցամսեայ	100 „ „
„	„	Նոսամսեայ	60 „ „
Փաւստայ	հմր.	Տարկ .	200 „ „
„	„	Վեցամսեայ	110 „ „
Մեկ քիւր	Մեծ քիւր		4 „ „
	Փոքր		2 „ „

Պ Ա Ն Մ Ա Ն Ք

Բաժանորդագրութիւնը կանգնի է, եւ առ-
մէն ամսոյ 1 լէն կ'ուրէժէ 15 լէն կ'ստի:
Ծանուցման տարը 2 շաբաթ է:
Դուրս գացած լրագրոցն նամբու ծնախը
Խմբագրութեան վրայ է: -
Լրագրոցոյ վերաբերեալ նամակ կ'աճնի եւ
իշի գրութիւն՝ Խմբագիր-Sնօրէի
պիտի ուղարկէ: Եւ նամբու ծնախը առ
զիւղողի վրայ է:

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 20 ՄԱՐՏ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Ս. Պապին ընդհանրահանք պահելը մոռացութեան մէջ թաքուելէ ետեւ, հարձեակ օրուան կայսին անցաւ Պապը ղեկ ծերակառի մէջ ժողովոյն յարուցած նշանաւոր վիճաբանութիւններով։ Զբոսով Ռաբաւտոր-Քահանայապետն անկշտի մարտութիւններ դատադարձած է անշտի հոգեւորական սահմանէն դուրս տիրապետակն օրհանմը՝ դուժմիւններ բնած էր, որ անհար էր առանց անոնց դէմ բողոքելու լռելեայն հանդիսատես ըլլալ։ Բեկորուր ատոր վայել իրիշտի դաշտում, որով քահանայապետը թողաւ որպէս զօրութիւն լսանեցուիտէ կու գէ և թաքաւորն ալ քահանայապետական թագին ներքե կապատատին, և կը տեսնես որ անկող անկէ կարգէ դուրս զբոսութիւն մը չէր կրնար ըլլալ լռատուրութեան դարու մը մէջ։ Ս. Պապն անկող յառած մեծ աղբեղու թիւններ բանեցուցած ըլլալով, յարմար չէր որ քան ժամանակներուն յարի, և ժամանակիս գործարարներն ուն գէմ զանդաւանդով՝ իր աշխարհական խորհուրդ տնտեսը անկող բռնելու աշխատի։ Եւ յառ անկողնու չուր անկող չէր որ տարութեան վրայ, ուստի և սեպտեմբեր 15ի դաշնագրութեան դէմ իբրեւ անակնկալ սուրբ մ'արձանագրեց իրենց միջին 8ի ընդհանրական Պապը զեւ խոտմիւրէն, փասն զի Ս. Պապին հարուածն իրեն ուղղեալ էր, և ինքն ալ դաշնագրութեամբ ստացած իրաւասութիւնն 'ի գործ զնեղով, կնոնդակն եպիսկոպոսական հարադարձութիւնն արդիւնք, Բակց յառաջ եկաւ կորելիմ մէջ այն իրարանցումը, որոյ վրայ ժամանակիս մեր ընթերցողաց տեղեկութիւն տուած ենք, և աշխարհականաց մէջ ալ կը տեսնուին վէճերու նորոգութիւնը, որուն արձագանքը ծերակառի ուղերձին մէջ ալ տեղի պիտի գտնէր։ Եւ յառ ժողովը, որոյ նպատակն է Պահանջագրութեան օրինապահ ըլլալ, կառավարութեան քննութեան 89ի ազատամիտ սկզբանց համաձայն գտնելով կարգադրեցին, Սաւայն այսպիսի հաւանութիւն մը ծերակառի տեղ մէջ բազմող կարգիւնայնութուն անորոշակին չլլալի գտր, ուստի և կրցածուհ չափ կնոդակն վարդապետութիւնները դաշտագրութեան երան, անոր տուած ծանր աղբեղութիւնը թեթեւեղեցուի, և Ս. Պապը ոչ թէ քարոքարիր թութեան թնամի, այլ բարեկամ ձեւացնելով։ Պրոքանտին կարգիւնայն ալ տէրութեան հրամանին հակառակ ընդհանրական իր մայր եկեղեցւոյն անկողնէն կարգապետ օրինապետութիւնը ճառագովեց։ Եւ յառ փաստարանութիւն մ'անապատատիկն չէր վերստ մնալ, ուստի և քարոքչայն իշխանութեան իրաւ ունըր մեծ ճարտարութեամբ պաշտպանեց Պ. Ռուլան, որոյ ատենարանութեան նշանաւոր կետերով վարը մեր ընթերցողաց կը հարցողենք՝ անկող խորին ուշադրութիւնը հրաւիրելով։ Պ. Ռուլան Պապընց ալ քարոքչայն անորոշէն է, և պետական խորհրդի փոխ-ատենակիտներն մէկը, որոյ պաշտօնն է խորհրդականաց մեջ կայսեր կառավարութեան ընթացքը պաշտպանել։ Բայց կրնայ և հասարակութիւն իրիշտեան պաշտօններ թիւնն ալ փարձել ըլլալով, Պ. Ռուլան մեծ համութիւն ունի այս տեսակ ինդրոյ մէջ։ Պ. Ռուլանի ծառն անըրալեւնականաց վարդապետութիւններն ուն կառարեալ թերեւմն է և թեպէտ չգրեւորակն ու ուշադրահայն իշխանութեան ընթացք լաւ ժամանակ կուսակից չէ

սահայն Վաղդղոյ եկեղեցւոյն հին աշտատութիւնները կը պաշտպանէ : Իսկ հետեւեալ նիստերուն մէջ Պ. Պոնժման Պ. Ռուբանի ատենաբանութիւնը ջերմութեամբ ջատագովոյց, և մասնաւորապէս կրօնական միաբանութեանը դեմ խօսեցաւ, որոց անդամներուն թիւը 1858 էն ՚ի վեր 64-914 էն 108 000 ի եղած է : Պ. Պոնժման ատոնց ամենէն վառագաստը Ղլխիթիւները կը համարէր, որոց ընկերութիւնը Վաղդղոյ մէջ օրինօք արգիլեալ է, և կառավարութեանն պահանջէր որ այս օրէքը խրատեալ ի գործ դրուի : Իսկ Փարիզի Եւրօպայականոն հաշտարար խօսքերով բացառելով թէ արդի օրէքները Տէրութեանն և եկեղեցւոյ մէջ եղած յարմարեցումները սահմանած են և պարզապէս գտնածը պահէր պէտք էր, և իր գիտիւթը յայտնէր որ կայսրն ու Ս. Պապն աւելի միաբան լրան :

Իսկ մինչեւ Լիւսաբանուրիկի պաշտօնին մէջ Շերախեւտի ժողովեւ պէ վիճարարութեանց կը պարտաւեր, Օրէնդարական ժողովոյն նախագահ տը Մօրիկի տ. քան իր յետին շուկան աւանդելով, խոյսեր և իր պաշտօնինց մեծ սուգ կը պատճառէր։ Գաղցել երկրորդ կայսրութիւնն չիմիող ճարտարակներու կարծես զի իրարեւ տեււէ մահուան դժգոհ կը գիմէն։ Ս. Ըււնո մարտջախար, Պ. Պիլիօ, Պ. Մօքար ճեղգճեւտ անճեւ եղան, և պարտաւեր Պ. տը Մօրիկի ալ անոնց ետեւէն երթալով, Վարդէնի Գ. իր առաջին բարեկամներէն և օգնականներէն կը զրկուի։ Վարդէնի կուսակցութիւնն ասկից տանձնէ շատ տարի առաջ մը անկուսակից փախստականներ կը բաղկանար, և եթէ 1851 թ. դեկտեմբեր ամսին մէջ Պ. տը Մօրիկի պէս քանի մը անճիւր չըլլային, Գաղղից ժամանակակից պատմութիւնը բոլորովին ուրիշ կերպով պիտի աւնտէր։ Ուստի Վարդէնի Գ. ալ չափազանց հոգցոյց տուած էր Պ. Մօրիկի ճիւղակեան վայր, այնչեւ որ ամեն վարդէնեան բժիշկներէն տեղափոխութիւն տուելու բտական չճանալերով, քանի անգամ ալ և մինչև մեռնելէն թիչ մը յտառ մնոր տեսութեան զնաց կայսրուհւոյն հետ։ Իսկ յոյսարեւորութեան ճանդէն իր մեծ չքով և հասարակաց ծախիւք կատարուեցաւ և Պեւտութեան պաշտօնեայ Պ. Ուուէ և Օրէնդարական ժողովոյն նախագահի փախստից Պ. Շիւրքոյ ներդրեանն և իր իտեցեան փախստականներէն իկայ։

Եւրոպայի մէջ շատ փկեղատիւններ մահուան պատճոհն ընդունին եւ պահանջներ թայց տակաւին այս մարդաորդական գաղտնիքը դորձապէս լուծուե՛լէ, և այս առաջին անգամին որ Խաղաղութեան Յիշատակը իրենց զանի կընդունին ։ Թաքստանի մէջ՝ որ խաղաղական դրականութեան և հանձնորդին կայսրանն է, արդէն 'ի փողոցն ուր մահուան պատիժը վերցուե՛լ էր ։ Մարդաբաններն Գիտելոյն փոխադրուեցուին առ թիւ, խորհրդարանն արժան համարեց որ մինչև ցարք բաժանալ և հիմա միտեցա՛յ Խաղաղ տանն երկիրներուն միջինակ օրէնք տառին ։ Եւրոպայի մահուան պատիժին Խաղաղ ուրիշ կողմերը դեռ տիրած ըլլալով, պատարն լուծ խորհրդարանին Գիտելոյն տալու՝ ըստ առաջին օժիւրը կախապան մը պիտի ըլլար մահապարտները կոտորու համար ։ Իրենցապաշար խորհրդարանը խմատութեամբ այս զբոնոյնի պատիժը բոլոր Խաղաղ մեջնի կըլլոյ՝ քաղաքային դատասանիներ ըլն ինկած ոճ կրեւոր համար ։ սակայն զենուորական կեդրանց համար թիւ և մահապարտութիւնը բոլորովն վերցած է՛լ, որով՝ մասամբ իւր ապական ինքն

րի է այս բարձումն ալ, բայց և այնպէս մեծ յասածաբանութիւն մ'է արիւտ, որուն փափաքելն է որ ուրիշ տէրութիւններն չհօտենան, Իրաւ է որ մահաւան պատժիչ բարձունք ոմանց տկամցին տրելէ չհնչեր, բայց երբ կը մըտածենք թէ ո՛րչափ անարէ մարդկային արդ-որութիւնք, և թէ քանի՞ անհարգութիւնք զհ եղած են և կրնան ըլլալ, երբ կը մտածենք թէ մարդուն կենսաբարձուողն Մատեաճ է և բարձումն ալ անոր իկնայ, ա՛յն ատեն պէտք է հաւմարտենք որ ամենաստիպել ճեշէ մը դարձող եղբայրներ մ'ալ իկնայ թէ եւ թափաբարձութիւն տրելէ քանի է գոյն մշտնջնաւոր բանտարկու լինան դատու պարտել և այնպէս անոր պղծաւոր մկնոց տալ՝ մինչեւ որ ինքնիկեւ յաւիտեան կան արդարութեան տաճանը ներկայաւ նայ :

Պահանջուց պաշտոնեայ Պ. Սէլա
Իտալիոյ զանաչային վիճակին նկարագրելը
խորհրդարանին ներկայացոյց, որով ի
տա՛նուէր իր 1862ին տէրութեան հաշ-
ուեցոյցին (պիւստէ) բայց 261 միլիոն
ֆր. է եղևր, բայց 1863ին 22 միլիոն
է 1864ին ալ 31 միլիոն բաց մնալով,
գումարը հիսուց 317 միլիոնի կը հասնի,
Լէթէ ասոր վրայ 1865ին 207 միլիոն բա-
ցը է 1866ին մնալը 100 միլիոն բայն
ու ելցուններ, 1866ին վերջը գումարը 624
միլիոնի պիտի հասնի, ուրիշը վար իջ-
նալով է 200 միլիոն տեղութեան երկա-
թուղեայ կաճառու մէն դոյրցած արժե-
քը : Ուստի մնացած 424 միլիոնի բացը
գոյցելու համար Պ. Սէլա նոր փառա-
ւոր թիւն մը փառաջարկէ՝ շատ մը նոր
հարկեր ալ դիւրեւ պահանջու :

Ընդդէմ հասարակաց խորհրդարանին մէջ՝ հարեւոր վիճարարութիւն մը բացուեցաւ Քանաւան պաշտպանութեւս վեպի ժողովրդեան վայց, և խնդիրն առողջաց հր հայանար թէ՛ արդեօք Ընդդէմ իր այնմեծ բարձր անանութիւնը պաշտպանութեան էր թէ ինքն իրեն ձգելու էր որ ինքզինքը պաշտպանէ։ Գ. Քարտուռէ դիտողը թիւնն րաւ թէ Քանաւանի վայց եղած յարձակումն Ընդդէմը դէմն է, և լորս Վաշինգթոն աւանին վերջը խօսելով րաւ թէ Ընդդէմը բռնած չէ՛ք զիրքը թէ պէտք հիւսիսայնոց և հարաւայնոց մէջ դժգոհ հաւթիւն պատճառած էր, բայց լինելիայի ժողովրդեան մեծագոյն մասն Ընդդէմ ինքեցին արդարաւորս ողւալը կը դիտէ, ուստի և երկուստեք բարեւ համակրան յարարելութիւնները փոսնէին իրար։

իր մէջ էջեր ։ Մայրաքաղաքում լինելու ժամանակ առաջին երաշխաւորութիւնն այն է, որ, ըստեւ, եր եթէ յարձակում ընդհանոր զեն, գնելու միջոցներ ունենանք, և անգղեական 'կառավարութիւնն ալ իր ձեռքին եղած 'Բարս' միջոցները պիտի գործադրէ ։ Բնաստանս ամրապնդելու համար ։

Միւս կողմանէ Մարտիս գոյութիւն օրինակ մի հաւասար իր ծովային և ցամաքային գոյութեանց համար երաժ ծախքերը լինելընքնելով, 'Նոր Օշէր'ն ապիս ապաստարարութիւնը զգաւած է, և մնացած անգղեական զուեղերն ալ ետ կը քաշուին ։

Ամբիկյանի ներսայ կապուժիւնը
հետեւեալ խորհրդածութիւնները կը
Թելադրէ Սիւննայի Գրէս լապլին՝
« Բնական էր որ հալաւախոյ ա-
պրտամբութեան զսպումը Մէքսիկոյ
սիւնի վէ ժաւոյգեանց նոր զորութիւն
առնելու համարապատասխան՝ Մաք-
սիմիլիանոս կայսեր և Գաղղիոյ կայսեր
կառավարութեանց անհաղատութիւն
և վառագիւղ պատճառներէ հանդի Մէք-
սիկյանի գէմ ուղարկել Ենամուլ Թեան
յոյցիկու պէտք չկայ։ Ինտարսիւսե-

Նէ եւ որ հարաւայտոյ պարտութիւնը
Դաւարէի կուսակցաց համար բարձր
խախտ մեծ աղբյւրն էր իւր մ'ունի
լինան զի հարաւայտը եւ հեւտիայտոյ
բանտակներէն արձադուած շատ մը կա-
մաւորներ իրենց կողմէ պիտի ստուա-
լայնենէր Մերկիայի բարոյականու-
թեան աւանգուծութեան նոյնչեւ, Մէք-
սիկայի կայսրութիւնը ճնշողցնելու տու-
լու համար Ս աշխկիքնի մը Գաղ-
ղելը բրաձ բոլոր թախամնաւոր պիտի
լըսուին, Մէքսիկայի ինքնիկ այս
օրուրէն առաւին կարգի ինդիո մ'ե-
ղած է, ոչ քաղաքակէշէ եւ քաղաք-
շիւթութիւններ կայսրանայ բոլոր աշ-
խարհէն:

«Եւրոպայի բարդաւածութան վրայ Մերկիայի գէպըրկուն ունեցած ապրկեցութիւնը կասկած թարաքածու ներքը որ Հիւառիւրի ծովածոյնէ մինչեւ Շօթիի հըուանդանը տեղի ունեցած անցքերն անցի պէն տւելի ու շարքու թեամբ նկատու Վտիպաճաճ Վիերօնի որդւնմեկը զիչ ատենն Վրոտ Լաթիլսթիլի կամ Վարդէն Վիւկայսեր որդւնմեկը չափ կարեւր պիտի ըլլան, Վիերմեանն նաճանքն ըլկալ ըլնակելու (Պ • Լիքըն) որ իր երրորտապրկու թեան ատենի իր տապալիքը գործածէր եւ իր արօրը կը կտաւալարեր, հինգ մեր զարուն թաղիքները կը կտաւալարէ նուազ մտորեանութեամբ այլ գիտէ իտազ գորութեամբ քան թէ Սէն գետին ափանց ըով սքանչելի բալը զի մը վիճակեալ մարդը (Դարդիոնի Կ •) Վնհաւաւալի չէ որ այց երկու նշանմեր որ մարդ ոչ թարաքածաւ տաւ պարէզը լծակալէ առաջ՝ անոնց մէջ այնպիսի պատեկաւոր մը ծագի, որն որ մեր ժմանակին նոր եւ մասնաւոր կերպարանք մը տայ • »

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ուսածուխէն գրուած համախները
Դատաւրեանոր իշտակալու թեան մէջ
արդէն եղած հիմնական բարեկարգու-
թիւններն և ժողովրդայն բարօրութեան
և յառաջդիմութեան համար ձեռք
առնուած արդիւնաւէտ միջոցները կը
ծանուցանեն, որք կայսերական կառա-
վարութեան հայրական խնամքին և
Դատաւրեան իշտակալու թեան բնու-
հանուր կտաւարիչ վեհամիտոյ Միթ-
հատ փաշային իշտաւորեալ հանձնարոյն
և անխնայ զորութեւն թեանոր նոր ա-
յտողոյներէն ։

Երեք ամիս է որ Միթ Հաստ փաշան
Ղափուրեան կուսակալութեան դռն ին
անցած է, և արդէն յիշեալ երկիրն
Հաստը շինուած սահմանադրութիւնը
մեծ մասամբ գործադրիչ սկսած է, Գա
մադամութեանց և միւսկորութեանց
լուստամուտն արդէն եղած լինած է :
Եւսն տեղ ընտրութիւնները խաղաղու
թեամբ և կանոնաւ արգելք չի կատար
ու ին, զերեւրուն ու թիպըրուն մէջ ծե
լաց ժողովներն Հաստասուներ են, վար
չական Ժողովներն ու դատաստանական
ատենաները կազմուեր են : Տրոց Հա
ւարքման, Համարապալութեան, օստի

խոնդիթան, աստուածացի պահպանող
Հրեան համար պահպանող շնորհը են •
Վ արջական կարողություններ և ժողովրդի
հոգիները հրապարակապես կենաց համար
հրահանգներ գրուել են • ամեն ժամանակ
ներքև ու գեղեվը հրահանգները ղրկուել
են երկրի • հոգիները աստուծո վիճակագրե-
րութեան մի տարբերը հաւաքուել հա-
մար • հոգիադժներու փոխառուութեան
սնտուկներ հաստատուել են շատ րե-
ղեր • Այս ամուսինն Վ արհաւիրք ըն-
կուցուելու համար ղրկուել են մի
հաստատուել է 100 բաժին¹⁰⁰ լույս ամեն

մէկ բովմիր 2000 դուրու չի և արդէն
197 բովմիր հոն ծախուեր է. քնացանյ
13 բովմիր 10 օգնութապոյն Ինքնակալը
առաւ, և 3 ալ բարձր. Սեփ Զաքար-
բար, Ասատը երկեկեկութիւն ալ
արգէն սկսած է Ուսումնոյն Հոն-
նու. Տգարանը մը հաստատուեր և երկէ
լեզուեան տաճկերէն և պոլլոյրերէն
լեզուի մը հրատարակութիւն պիտի է տե-
ղական իշխանութեան ծախիւք՝ զիս
նական ծանոթութիւններ և նոր գաղա-
փարներ ծառայելու համար երկրին մե-
կաւորացը մէջ. Ուրոց վարժատուն կամ
էնտէնսիւն մը բացուի՝ եւ ան-
տղիք որք մանկուոց անտիքը գաղութ
խմովին և զանազան արուեստներ յիշ-
տի տպէին, ինչպէս որ արդէն Ս. սեփ
Սիթ հաստ փաշան Նիշե մէջ հրատա-
րական էր երկու տարին առաջ, և հիմա
շատ յարգէ գաղած է. Ս. յո նոր բաց-
ածն էն ինստիտուտն համար առաջադիւթ
Ինքնակալին 80000 դուրու չ նպատաւ չը
նորհեցրէ և Ս. Իշխան նախարարներն
ալ անորազգորութիւն մը բացած են մե-
ծերէն »

Վ, երջապէս վառչահան գործերը
ղարմանալի կանոնաւ որւթ թիւանք մը կը
կատարուին, և սրբէն նոր կեանք մը
շրջադարձի սեպերէ ժողովեցնող թիշ, որը
դարբեր էլ վեր ազնաւած կանան մեջնիկ
եալ էին: Չէրբէզդը զաղծականու-
թեան զարմ ալ կարգի գլուխը է,
այն կերպով որ բնիկ ժողովուրդը շահ
ու անդաւրտութիւնը կարեւոր չամա-
նայինք կայսերական կառավարութեան
սպիտակաբոյն հիւրընկալութեանը հետ,
որը յիշատ թշնամու տառաշլուարհիկ
նեղուն շնորհած է:

Դստըք են ահա Ղանուր բնան գաւա-
ռաց մէջ արդէն կառարարած բարեխա-
ղութիւնները . որոց շնորհիւ Ղանուր-
բնան իւրատակութեան ժողովուրդները
բնի ժամանակին մէջ կարգէ դուրս յաւած
դիմութիւն կրնան ընել եւ իրական
բարգրութիւն մը ձեռք բերել , եթէ այս
արդիւնաւէտ բարեկարգութեանց յար-
գը ձանձրով ոգտւո քաղկեւո տրամադ-
րութիւն ունենան :

Ո՛րչափ երջանիկ պիտի ըլլան մեր
գաւառաւորնայի ազգայինք, եթէ սոյն
լարերլար անտէրէնութիւնները ժամ ա-
ռաջ Եօրդ Հայաբնակ գաւառ այժմէջ
պէր զործադրել սկսին իոյնսերտօնայի բա-
ղնակներ իւրաքանչիւր թիւնի շնորհէ:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Գ Ա Ղ Ղ Ի Ա
Պ . ՌՐԻԼԱՆԻ ՃԱՌԸ

Ահաւաստիկ Թերակուտի, Ժողովոյն մէջ
կրօնից եւ հոտարակաց կրկնութեան նախ-
կին տոշտօնեայ Պ. Ռուլանի խօսած ճառին
քանի մը կտորնիրը :

[illegible]

Բայց ո՞վ են այս անդրադիտականքը :
— Ահա այսպէս կը նկարագրէ զանոնք Պ .

« Եւ Ս. Պապը չեմ ամբարտաւանք, եւ
կաթոլիկ եկեղեցւոյ պատկառելի գլխոյն
կրտսէր խօսած առանձն, անոր հարկ եղած
կորով յարգանքը չեմ զանախ։ Բայց՝ ըստ
իս՝ Ս. Պապին անորալեւնականաց
մանկութիւններէն զը խաբարի եւ անոր
չափազանց թախանձանքի կը հետեւի
Այլը անորալեւնականութիւնը գերազանց իշխում
կուսակցութիւն մ'է, իւր զօրութիւնը դադար
նի բայց իրաւական է, եւ ինքն իր անին դանկ
նաբար լինելու պարագայն թիւնաւ

« Երբ եպիսկոպոսաց մէկուն զօրաւոր
լսօսքովն հիմա ասոր բոցատորոս թիւնը պիտ

19. Հիմախաղ աշխատու-
պատիժն է՝ ամենաճանր աշխա-

